

СТАНОВИЩЕ

от **проф. д-р Юри Тодоров Тодоров**, катедра Архивистика и помощни исторически дисциплини, Исторически факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски”,

член на научното жури по конкурса за заемане на академичната длъжност **професор по 2.2 История и археология, научна специалност Архивистика и документалистика**, обявен в ДВ бр. 59 от 4.08.2015 г.,

с кандидати **доц. д-р Анна Костадинова Кочанкова**, Исторически факултет на Софийския университет „Св. Кл. Охридски“ и **доц. д-р Марияна Ангелова Пискова**, Правно-исторически факултет на Югозападния университет „Неофит Рилски“

Участничките в конкурса са дългогодишни преподавателки с основен принос в създаването и израстването на специалност „Архивистика и документалистика“ в Историческия факултет на Софийския университет „Св. Кл. Охридски“. Още в началото трябва да отбележа, че претенциите на двете кандидатки са основателни и подплатени с необходимите научни трудове и преподавателска практика. Търсенето на предимства в този смисъл е задача, която намира решение в детайлната дискусия и преценка на високо професионално ниво. Достоинствата на кандидатките ще представя по азбучен ред на имената.

Анна Кочанкова е доцент в катедра „Архивистика и помощни исторически дисциплини” при Исторически факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски” с над 35 годишен трудов стаж. Всъщност тя започва академичната си кариера в несъществуваща вече катедра на факултета и през 1990 г., постъпвайки в катедра „Архивистика и ПИД”, тя преориентира научните си интенции и преподавателската си дейност. През 1993 г. А. Кочанкова защитава дисертационен труд на тема *„Министерският съвет в държавно-политическата структура на България (декември 1945 – декемв-*

ри 1947 г.)”, а през 2006 г. се хабилитира с труда *„Български институции: устройствена практика и документално наследство (1879 – 1912 г.)”*.

За участие в настоящия конкурс кандидатката представя две основни публикации – монографията *„Българско документално наследство: архиви и институции на паметта“*, излязла от печат през 2013 г., и непубликуван ръкопис със заглавие *„Режими на паметта: оценителни стратегии и практики в българските архиви“* (под печат, Херон прес). Наред с това А. Кочанкова предлага един сборник с документи и 14 самостоятелни статии. Справката от отдел БИО на УБ отбелязва следния резонанс за цялостната публикационна дейност на авторката от общо 41 труда (монографии, студии и статии) – 22 цитирания, 3 отбелязвания в библиографски издания и 32 индексирани публикации, 11 от които в чужди БД и библиотечни каталози. Съществено за професионалното развитие на А. Кочанкова е участието ѝ в редакционния екип на сп. *„Историческо бъдеще“*, в редица научни проекти към вътрешно-университетския фонд за научни изследвания както и към университетския комплекс по хуманитаристика *„Алма Матер“*. Докторантката на доц. Кочанкова, д-р Камелия Божилова, защитава успешно дисертационния си труд през 2013 г.

Особено важна за участието в конкурс за академична длъжност е преподавателската работа, която при доц. Кочанкова касае три основни бакалавърски курса в специалност Архивистика и документалистика и два избираеми, два курса в магистърска програма Документални и архивни ресурси, както и един лекционен курс за докторанти. Тематичният обхват на преподаванията на кандидатката е в сферата на историята на българските институции, напр. *„Институции и техните архивни фондове в нова и съвременна България“*, *„Български институции и документално наследство 9-ти – 19-ти в.“*, *„Архиви на политически партии и организации“*, *„Институции и документална памет“* и т.н.

В съзвучие с лекционните курсове на кандидатката стоят нейните научни изследвания, основното от които е споменатата монография „*Българско документално наследство: архиви и институции на паметта*“. Тук авторката си поставя изследователската задача да проследи и да разкрие взаимовръзката между реформирането на институциите, които съхраняват документалното наследство на страната и структурата на документалния ресурс от възстановяването на българската държавност след 1879 г. до наши дни, въпреки известността на проблематиката и многостранното ѝ третиране в научната литература преди това (напр. Д. Минцев, М. Кузманова и др.). В този аспект се представя успешно еволюцията на политическите режими, идеологическата рамка и отражението на тези фактори върху архивната администрация и практика. Трудът може да се разглежда като още един принос към интегралната история на институтите на паметта и в частност на българските архиви в продължителния процес на създаването им до днес, включвайки актуални стратегии и инициативи на Европейския съюз и отражението им върху национални дигитализационни практики. Редица проблеми в представения труд, които са представени само като констатации, подлежат на подробна дискусия. В това число, обстойният анализ на авторката относно Указ 515, особено по отношение на важни моменти като централизация и тотални архиви, принципа за единство и недробимост на архивните фондове и профилирането на архивите. Така също, съвременните проблеми на дигиталната ера на архивите - политиките „open data“ и информационната функция на архивите при актуалните стратегии за дигитализация днес, където отсъства актуалното представяне на съответните методически разработки на Държавна агенция архиви.

Ръкописът „*Режими на паметта: оценителни подходи и практики в българските архиви*“ разглежда експертизата на документите и комплектуването на архивните фондове като основен архивистичен проблем, представян достатъчно подробно в редица публикации преди това. Съществено е в

този контекст, разбира се, маркирането на основоположниците на школи, Х. Дженкинсън и Т. Шеленберг. Трудът представлява едно полезно учебно пособие с компилативен характер. Предполагам, че редица постановки в манускрипта на А. Кочанкова (има предвид засегнатите там въпроси около комплектуването на документи от личен произход, отново въпроса за недробимостта на фондовете и методически разработки за експертизата на ценността, както и политиките при експертизата на ценността особено в техническите архиви и работата с електронни документи) ще бъдат коригирани преди отпечатването му. Освен това, с включването на непубликуван труд към материалите за конкурса считам, че авторката не е положила необходимите усилия за покриване на изискванията на Закона за РАСРБ.

Документалният сборник *“Еврейският въпрос (1939-1944). Документи от българския дипломатически архив.”* представя материали от комуникацията на Министерството на външните работи и изповеданията с българските дипломатически мисии около еврейския въпрос. Публикувани са документи от различен вид, които по своята същност представляват вътрешноведомствена кореспонденция. Интерес представлява уводната част на сборника, където се прави преглед на изследванията по еврейския въпрос в България. А. Кочанкова предлага успешен модел за извороведски анализ на документи и в този смисъл сборникът ще бъде полезен при работата със студенти.

Цялостната научна продукция на доц. Кочанкова я определя като изграден специалист в областта на историята на българските институции и тяхното взаимодействие с архивите, което се потвърждава и от нейната преподавателска работа. Считам дейността на А. Кочанкова в представения съдържателен ареал за изключително потребна и подкрепям поради това израстването ѝ именно в това отношение.

Марияна Пискова е доцент по Архивистика в Югозападния университет „Неофит Рилски“, Благоевград и хоноруван преподавател в Софийския

университет „Св. Кл. Охридски“. Тя е член на Академичния съвет на ЮЗУ, на Факултетния съвет на Правно-историческия факултет на ЮЗУ, ръководител на магистърска програма и на Мултимедиен център по компютърна архивистика в ЮЗУ. М. Пискова защитава дисертация през 1984 г. в Московския държавен историко-архивен институт и се хабилитира през 2000 г. Започва професионалната си кариера през 1978 г. като гл. специалист и зам. директор на Централния държавен технически архив, в Главно управление на архивите при Министерски съвет е научен сътрудник в Научно-изследователската лаборатория по архивознание и документалистика. М. Пискова специализира в Държавния архив Потсдам, Филмовия архив в Берлин, в Дрезденската фототека, Австрийския държавен архив и други държавни архиви в Русия, Армения и Грузия. Тя участва и ръководи 16 научни проекти у нас и в чужбина, между които „Дигитални архиви“ – научно-информационен комплекс, „Места на споделената памет – дигитална карта на паметници“ - проекти към ФНИ, “Politics of Memory Cultures of the Russian-Ottoman War 1877-1878: From Divergence to Dialogue“ – проект по 7-ма рамкова програма „Мария Кюри“ и др. Участва в редколегиата на три специализирани издания и е отговорен редактор на електронното списание Известия по история, www.history.swu.bg. Научен ръководител е на общо шест докторанти от ЮЗУ и СУ.

За участие в конкурса доц. Пискова представя монографията *„Героите на Шипка. Архивен прочит на един филм за Руско-турската война от 1877-1878 г. от времето на Студената война”*, съставител е на 5 научни сборника, автор на 35 студии и статии, голяма част от тях публикувани в чужбина. Кандидатката е съавтор в оригиналния учебник по архивистика, озаглавен *„Архив на българските архиви”*, участник е в изработването на колективни справочни издания и проучвания. По общия списък с 83 публикации на М. Пискова са удостоверени 53 библиографски цитирания и общо 30 индекси-

рани публикации в национални бази данни, от които 14 в чуждестранни справочници.

Преподавателската работа на доц. М. Пискова започва като хоноруван преподавател към кат. „Архивистика и ПИД“, като още от 1985 г. в специализацията по архивистика чете курс по Аудиовизуални документи и архиви. В ЮЗУ „Неофит Рилски“ тя е първият редовен преподавател по архивистика и е основател на обучението по компютърна архивистика и историческа информатика там, води курсове в бакалавърска и магистърска степен на специалност История по Архивознание, История на българските архиви, Историческо документознание, Организация, методика и практика на българските архиви и др.; участва в бакалавърски и магистърски програми на специалностите Връзки с обществеността, Право, Етнология, Международни отношения и Европеистика. С откриването на специалност Архивистика и документалистика в СУ доц. М. Пискова е основен преподавател с няколко курса в бакалавърска и магистърска степен, между които по Съвременни документни системи и документооборот, Аудиовизуална памет и архиви и др. Тя е ръководила семинар за докторанти по визуална антропология и критически анализ на игрални филми в Ереван и лектория за студенти историци в Северокавказкия федерален университет по Визуална памет и история.

Монографията *„Героите на Шипка. Архивен прочит на един филм за Руско-турската война (1877-1878 г.) от времето на студентата война“* е оригинално и мащабно изследване на границата между киното и историята, по-точно военната история, и връзките им с архивни справочници и документи. Използвани са архивни документи в български и руски архиви. В първата част на труда се прави документален анализ на историята на филма, а втората представлява научно-справочен апарат за използвания документален ресурс. Освен това са прибавени спомените на опълченци, които са разкрити археографски. Анализирайки архива на филма, М. Пискова представя оригинален модел за реконструкцията на традиционен архив, който освен

това е успешен опит за „аудиовизуална“ археография. Към текста са приложени снимков материал, богата библиография и списък на източници. Като цяло, работата представлява методично и всеобхватно разработване на основен архивистичен проблем на високо ниво, по един талантлив и професионален начин, което е особено важно в породилото се състезание за професура.

Доц. Пискова е съавтор на учебника по архивистика, *„Архив на българските архиви“* (671 стр.), който представлява история на българската архивистика и архиви. Тя е участник в изработването на колективни справочни издания и проучвания като *„Речник на българската архивна терминология“*, *„Виртуална Горна Джумая. Минало и културно разнообразие на община Горна Джумая“*, студията *„Побратимените градове“*. Важен проблем, изследван задълбочено в работите на доц. Пискова, е този за политиката на българските архиви към документите за жени и малцинства и наличието на система за подбор и публикуване.

В своите статии и съобщения М. Пискова дава подчертан принос към развитието на българската архивна теория и методика с особен интерес към аудиовизуалните документи и специални (технически) архиви. Принос представлява и нейният анализ на седмичните кинопрегледни като пропагандни материали за обекти в Горна Джумая/Благоевград в периода 1942 – 1982 г. Със своята научно-изследователска работа авторката обогатява и спомага за модерното развитие на българската архивистика, най-вече в модерни направления, като дигитализацията, компютърната архивистика и работата със съвременни документни системи. Особено ценни са приложенията на нейните изследвания в учебната практика, които намират израз в новосъздадени лаборатории и проекти със студенти. Полезен е високият авторитет на кандидатката сред архивистичната колегия и ползотворната и работа с редица национални и чуждестранни архивни институции и университети.

Опитвайки се да сравня постиженията на участничките в конкурса, натрапва се изводът – Марияна Пискова има многопластови постижения и

несъмнени предимства пред своята конкурентка. Недостатъкът на Анна Кочанкова е безкритичното раздуване на предметната област на своето изследване с фактология, размивайки границите между архивистиката и институционалната история.

Казаното дотук налага констатацията, че Марияна Пискова е отдавна утвърден и авторитетен изследовател в областта на архивистиката и документалистиката с разнообразни научни приноси в различни сфери на архивната теория и методика, които са новост и обогатяване с реализирани постижения в практиката. Следата в научното ѝ развитие започва от фундаменталните основи на архивистиката и достига до актуални за времето тематични области. За наднационалната ѝ значимост говорят участията на кандидатката в поредица международни научни проекти и прояви. Доц. Пискова е лектор с богата преподавателска практика и широка ерудиция.

Взимайки под внимание направените констатации и фактът, че са изпълнени всички изисквания на Закона за развитието на академичния състав в Република България, предлагам на уважаемото научно жури да избере на академичната длъжност „професор” по професионално направление 2.2. История и археология (Архивистика и документалистика) доц. д-р Марияна Ангелова Пискова, за която аз гласувам без колебание.

София, декември 2015 г.

проф. д-р Юри Годоров